

Ny Forskning i Grammatik

Titel: Det danske nominals udtryks- og indholdssyntaks
- et dependensanalytisk forsøg

Forfatter: Lars Heltoft

Kilde: M. Herslund (red.). *Ny Forskning i Grammatik* 3, 1996, s. 7-34

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nfg/issue/archive>

© Forfatterne og Odense Universitetsforlag 1996

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af *Ny Forskning i Grammatik* (1993-2012) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Det danske nominals udtryks- og indholds- syntaks – et dependensanalytisk forsøg

Lars Heltoft
Danskprojektet

0. Resumé

I denne skitse forsøger jeg at formulere grundtrækkene af det danske nominals opbygning ud fra et funktionelt, dependensgrammatisk grundsyn. Analysen sætter spørgsmålstegn ved den traditionelle opfattelse af det danske nominals struktur, nemlig at substantivet er kerneleddet, og foreslår i stedet en version af bestemmeranalysen, hvorefter bestemmeren er kerneleddet¹. Mit forslag adskiller sig på flere vigtige punkter fra den dominerende opfattelse inden for den skandinaviske gren af Government and Binding-paradigmet (Delsing 1993).

Jeg skelner mellem tre sæt kriterier for kernestatus og tre deraf følgende, forskellige begreber om kerne.

Det vigtigste begreb er dependensbaseret. En kerne er herefter en nødvendig, forudsat kategori, simpel eller kompleks. I denne forstand viser den udtrykssyntaktiske kerne i danske nominaler sig at være bestemmeren.

Semantisk prominens er et andet kriterium, hvor vagt og intuitivt det end er. Her spiller det den rolle at fastholde essensen i den traditionelle substantivkerneanalyse. Det semantisk vigtigste led angiver nominalets semantiske kategori, og denne funktion udfyldes prototypisk af substantivet. I denne forstand kan man kalde substantivet den semantiske kerne.

Det tredje kriterium er valens eller kombinatorisk potentiale. Det kombinatorisk stærkeste led i en konstituent er valenskerne.

Det er dependenskriteriet og dermed dependenskerne der er det vigtigste begreb. For at undgå misforståelser vil jeg allerede her understrege at dependensanalysen gennemføres både på indholds- og udtryksplanet. Bestemmeren er den udtrykssyntaktiske kerne, men den indholdssyntaktiske kerne er et katatagme på indholdsplanet, med interdependens mellem bestemmer og kategori.

Sigtet i analysen er en beskrivelse af forholdet mellem topisk udtryksstruktur og hierarkisk indholdsstruktur. Analysen sammenligner deklarativ sætningsopbygning ('finit verbum på 2. plads') med strukturen i nominalhelheder. Både topologisk og hierarkisk er der slående ligheder, og analysen peger frem mod en fælles abstrakt grundstruktur for de to strukturniveauer: fælles indholdshierarki og fælles topologi (ledskema).

1. Substantivanalysen

Man har traditionelt opfattet nominalets interne opbygning som et relativt enkelt kerne-adledsforhold mellem en substantivkerne og dens adled, fx artikel (Art) og adjektiv (Adj). Substantivet (N) formodes at være den styrende syntaktiske kategori. Udtrykt i klassisk Bloomfieldsk terminologi er forholdet endocentrisk. Substantivet er den distributionelt dominerende kategori som er ansvarlig for det samlede nominals syntaktiske egenskaber. Formuleret i dependensbegreber eller i distributionelle begreber eller i uklare blandinger heraf antages denne analyse at gælde for størsteparten af verdens sprog². Denne analyse kaldes her substantivanalysen.

Substantivanalysen ser imidlertid bort fra vigtige forskelle mellem de enkelte sprog, og som jeg skal prøve at vise, bliver resultatet endnu et tilfælde af 'squinting-grammar' i Jespersens forstand. Hvad dansk angår, vil jeg forsøge at vise at substantivanalysen ikke er holdbar, hverken i sin dependensgrammatiske eller i sin distributionalistiske udgave.

2. To fejlslutninger

I overensstemmelse med den europæiske strukturalistiske tradition vil jeg forudsætte og søge at respektere en skarp skelnen mellem indholdsanalyse og udtryksanalyse. Det grammatiske system er ikke kun et udtrykssystem for semantisk indhold fra en semantisk komponent, men er i sig selv gennemsyret af indhold. Alle grammatiske paradigmer og konstruktioner har deres eget indholdsplan, og omvendt er det kun de indholdsforskelle der har systematisk udtryk i det pågældende sprog, som er grammatisk relevante.

Komplekse prædikater med inkorporerede substantiver er aktivitetsprædikater, se Herslund og Durst-Andersen (1996). Ordklassen 'substantiv' er således uspecificeret med hensyn til den semantiske forskel mellem argumenter og prædikater.

Inden for substantiver der betegner mennesker og menneskelige funktioner, er der en tilsvarende distinktion, jf. (5)-(6):

(5)	a.	kvinde	b.	student
(6)	a.	en kvinde	b.	en student
(7)		kvinden		
(8)		en kvinde der vil noget		
(9)		kvinden i hans liv		

Det der traditionelt regnes for kernen: N *kvinde* i (5), stemmer ikke overens med de traditionelle distributionelle kriterier, i og med at det hverken har samme distribution eller samme syntaktiske funktion som leddene (6ab), der ellers burde kunne substitueres med dem. (5) fungerer som prædikat i *hun blev kvinde* og *hun blev student*, men fungerer her ikke som et normalt referentielt (forankret) nominal, i modsætning til (7)-(9). Den nøgne form af et dansk substantiv er dets prædikatsform, og danske substantiver er dermed ikke født som nominalkerner. Eksempel (10)-(15) illustrerer den distributionelle forskel mellem nøgent substantiv og prædikativisk nominal. Adjektiviske prædikativer står på pladsen efter mådesadverbialer, hvorimod prædikativiske nominaler står før disse på objektpladsen. Nøgne prædikative substantiver står på samme plads som adjektiviske prædikativer:

- (10) hun var blevet tidligt student
- (11) *hun var blevet tidligt en dygtig student
- (12) danskerne havde købt helt vildt hus det efterår
- (13) *danskerne havde købt helt vildt husene det efterår
- (14) der blev læst flittigt avis
- (15) *der blev læst flittigt en fræk avis

(Detaljerne i denne analyse fremgår af Heltoft 1992, 1993, 1995).

2.2 Den anden fejlslutning skyldes en fejlagtig præmis hvorefter alle substantiver klassificeres som prædikater, som hos Simon Dik (1989). Det danske substantiv er neutralt med hensyn til modsætningen argument vs. prædikat. Først gennem et grammatisk valg afgøres det om et substantiv går den ene eller den anden vej. Substantiver kan fungere som prædikater, men i dansk forudsætter dette grammatikalisering i prædikativsystemet. På den anden side må et substantiv for at kunne fungere i et nominal kombineres med elementer fra et andet paradigme, artikelparadigmet. Allerede her ser man hvorledes nominalers interne opbygning er langt mere sprogspecifik end traditionelt antaget.

3. Udtryksanalyse

En analyse af nominalets dependensrelationer må tage udgangspunkt i distinktionen mellem udtrykssyntaks og indholdssyntaks.

I udtryksystemet er substantivet ikke den syntaktiske kerne i en dansk nominalhelhed. Det er velkendt at N ikke er en nødvendig del af udtrykket, men følgen er at N ikke kan være kerneleddet på det udtryks syntaktiske plan.

Semantisk set betegner N naturligvis en kategori, og på indholdsplanet er det altid en kategori (under forudsætning af at vi begrænser os til nominaler der refererer til førstegradsentiteter, jf. Lyons 1977, 1989), men dette er et indholdstræk, ikke en udtrykssyntaktisk regel. Om denne semantiske kategori har syntaktisk udtryk gennem N eller gennem andet sprogligt materiale, er et andet problem.

3.1 Artiklen er den syntaktiske kategori der forankrer nominalet og dermed instruerer modtageren om at søge en referent (Dik 1990, Harder 1992). Fra denne synsvinkel er artiklen nominalets kerne. Det er N der er styret af Art; Art er nemlig den nødvendige sproglige udtrykskategori, jf. (17)-(19):

- (16) kvinden
- (17) den der skriver *d* i *gjort*
- (18) de der stemmer for bedes rejse sig
- (19) de fattige

Jeg skal senere præcisere denne foreløbige udtryksanalyse, jf. 4.4.

3.2 Forekomsten af attributivt adjektiv forudsætter også et valg i paradigmet Art⁵, men som fødte prædikater bevarer de attributive adjektiver deres prædikative kombinatoriske potentiale. Det attributive adjektiv har de samme valensrestriktioner som det prædikativiske adjektiv; de overflyttes, metaforisk udtrykt, fra deres prædikativiske funktion. De kan være mono- eller divalente og subkategoriserer deres *aktanter* med hensyn til den syntaktiske forskel mellem substantiver der betegner simple førstegradsentiteter, og verbal- eller adjektivaflædte substantiver, der betegner entiteter af anden grad, jf. (20)-(22) hvor *kort* og *kortfattet* er monovalente, *uforståelig* og *uacceptabel* divalente. Adjektivet *kortfattet* viser sine særlige valensrestriktioner på indholdsplanet, hvor det kræver et substantiv med indholdstrækket TEKST. Dette substantiv er ofte, men ikke nødvendigvis et verbalsubstantiv:

- (20) et kort ærme
 (21) det kortfattede budskab
 (22) det for os uforståelige/uacceptable budskab

Det attributive adjektiv gentager sine valenser (både kategoriale og semantiske, jf. Eisenberg 1989) fra sin prædikative funktion, og et hvilket som helst substantiv der har et attributivt Adj, må stemme overens med disse valensregler. I denne forstand er det attributive adjektiv den kombinatoriske kerne i nominalet; det attributive adjektiv er det kombinatorisk set stærkeste element, valenskernen. Analysen påstår imidlertid ikke at sådanne nominaler er afledt af prædikationer, fx relativsætninger, men den specificerer det relevante lighedsniveau, samtidig med at den fastholder den indholdsmæssige skelnen mellem attributive og prædikative funktioner, jf. Otto Jespersen (1924).

3.3 Hvad terminologien angår, er jeg loyal over for en dansk tradition (Diderichsen 1946) der skelner mellem ARTIKEL (ART) som ordklasse, udtrykssystemet indbefattet, og BESTEMMER (DET) som en funktional kategori (indholdskategori). Alle artikler er bestemmere, men bestemmere omfatter alt hvad der kan fungere som sådan, især genitiviske adled og en særlig klasse af kvantumsbeskrivere. Artikler er et subparadigme under det mere omfattende bestemmerparadigme (hvor

bestemmerne er organiseret i et såkaldt indholds-baseret paradigme, se Heltoft 1996). Det er mere præcist bestemmerkategorien der er kandidat til rangen som kerne i det danske nominal.

4. Bestemmere

Bestemmerparadigmet i dansk omfatter i det mindste artikler, genitiviske adled og kvantumsangivelser.

4.1 Artiklen

- (23) a. den lille by
 b. by-en

Artiklen viser et todimensionalt system: +/- definit, +/- tællelig. I dette subparadigme skelnes der mellem tælleligt og utælleligt, jf. singularisparadigmerne for et tælleligt N som *hus* og et utælleligt som *grus*:

(24)	tællelig	utællelig
indef.:	et hus	noget grus
def.:	det runde hus/
hus-et	det våde grus/
grus-et

Det meste heraf er velkendt. Den ikke-trivielle del er analysen af pronominalformen *noget* som artikel. Men dette 'pronomen' opfylder de udtryksmæssige kriterier for det traditionelle danske artikelparadigme: Det er tryksvagt og alternerer med den indiskutable fleksiviske bestemte artikel⁶:

- (25) ₀noget ¹godt te¹ater
(26) ₀det ¹bedste te¹ater ('det bedste eksempel på skuespil')

Det kan endog optionelt kongruere i semantisk køn (tællelighed) med det attributive adjektiv. Adjektivet kan altså enten kongruere med artiklen i dimensionen tællelighed, eller med N i dimensionen ikke-seman-

tisk køn (fælleskøn el. commune vs. neutrum). I (26) er substantivet *underholdning* fælleskøn, men kongruens i semantisk køn (tællelighed) er muligt:

(27) $\text{ønoget } ^1\text{anden}/^1\text{andet } ^1\text{underholdning}$

Bemærk at pluralisformen *nogle* også er indlemmet i artikelparadigmet (specifik fortolkning af indefinit pluralis):

(28) a. $\text{ønogle } ^1\text{vilde } ^1\text{ulve}$
 b. $\text{ønogle } ^1\text{hyrder}$

Jeg vender tilbage til den topologiske analyse af disse bestemmere i 10.

4.2 Kvantumsangivelse

Ovenstående skitse-mæssige gengivelse af artikelparadigmet leverer udgangspunktet for en nyfortolkning af en subtype af såkaldte 'partitivkonstruktioner', nemlig (29)-(30), hvor der ingen partitiv morfologi er, jf. at de tilsvarende udtryk på engelsk ville have partitiv morfologi. Kvantumsangivelsen står på bestemmerplads, og dens funktion er helt parallel til den indefinite utællelige artikel *noget's* funktion. Kvantumsangivelsens substantivdel er tryksvag, det prosodiske mønster er enhedstryk, og denne prosodi er som nævnt typisk for kompleks konstituentdannelse:

(29) a. $\text{øen } \text{øspand } ^1\text{koldt } ^1\text{vand}$
 b. $\text{ønoget } ^1\text{koldt } ^1\text{vand}$

(30) a. $^1\text{to } \text{økopper } ^1\text{stærk } ^1\text{kaffe}$
 b. $\text{ønoget } ^1\text{stærk}/^1\text{stærkt } ^1\text{kaffe}$

I moderne dansk har disse konstruktioner ikke længere partitiv morfologi, men er blevet omtolket til en kompleks bestemmerkonstruktion, prosodisk og positionelt analog til den utællelige artikel, men eftersom kvantumsangivelser ikke bøjes i utællelig *-t*-form, kan der heller ikke være kongruens (*to kopper stærk* (**stærkt*) *kaffe*).

4.3 Genitiviske Adled

Genitiver står på bestemmerplads og kan uden vanskeligheder tolkes som definite bestemmere, eftersom de kan substitueres for ordklassen artikel og semantisk set klassificerer nominalets N som identificerbart

- (31) alle den lille bys sønderskudte huse
- (32) en kirkes sønderskudte tårn
- (33) en afdød professors efterladte storværk

4.4 Præcisering

At sige at Art er kernen i nominalet, er herefter en bekvem forkortelse for 'nominalets kerne er et led i bestemmerparadigmet'. Intet dansk substantiv kan optræde i et nominal uden en bestemmer, så klassen af bestemmerudtryk styrer N.

Udtrykssystemet for DET behandles mere detaljeret nedenfor, og jeg skal begrænse mig til at sige at ellipse ikke kan resultere i nøgne artikler. Denne funktion er pronominal, morfologisk kasus er stadig aktiv her, men artikler har aldrig egentlig kasusbøjning i dansk. Kun genitiver og kvantumsangivelser tillader fuld ellipse:

- (34) a. vi køber *de/dem
- b. vi køber to pakker
- c. vi tager hans

5. Indholdsanalyse

På indholdsplanet kan denne pointe uddybes. Nominaler angiver på indholdssiden altid en semantisk kategori der prototypisk, men ikke nødvendigvis udtrykkes gennem et N. Relationen mellem DET og KATEGORI er katatakse (neksus), forstået i den formelle, Hjelmlevinspirerede interpretation som relationen interdependens eller solidaritet (Hjelmlev 1943). I Jespersens oprindelige terminologi refererer neksus til de sproglige størrelser der konstituerer prædikationsrelationen, nemlig subjekt og prædikat (Jespersen 1924). Der er, så vidt jeg kan se, intet i vejen for at antage at det også er katatakse der organiserer det sproglige system til kodning af den anden grundlæggende talehandling, nemlig reference i betydningen 'forankring'. Bemærk at i denne fortolkning er

neksusproblemet tydeligvis sprogspecifikt, eftersom kun sprog der har artikler, kan have katatakse (neksus) mellem KATEGORI og DET.

Når der intet N er (N-plads tom), kan den semantiske kategori infereres. Enten foreligger der ellipse: Kategorien kan identificeres ud fra konteksten (det trivielle tilfælde), eller man kan slutte at den semantiske kategori er 'menneskelig'. Dansk ligner engelsk her, bortset fra at ellipse jo aldrig kræver noget formelt pronomen. Det danske nominal *de røde* er enten elliptisk, svarende til 'the red ones', eller det betegner kategorien 'menneskelig' og betyder 'the reds'.

Af det foregående følger at den traditionelle terminologi adled vs. kerne er inadækvat hvad dansk angår. Adjektivet forudsætter som udtrykssyntaktisk klasse netop ikke noget N, ej heller tilskriver N adjektivet attributiv funktion. Snarere er det indholdsstørrelsen EGENSKAB der forudsætter KATEGORI, og EGENSKAB kan specificere en semantisk kategori, men kun i denne betydning er adjektivet en modifikator eller adled.

6. Dependens på indholdsplanet

Vi kan nu opstille en oversigt over dependenserne i det danske nominal, med pile som dependensmarkører og kantede parenteser som konstituentangivelser. Indholdsplanet er:

(35) [[DET ↔ KATEGORI] ← EGENSKAB]

og udtryksplanet:

(36) udfyldt bestemmerposition ← (Adj) (N) (Adv/Rels.)

Eller med den alternative opstilling (37):

(37)

INDHOLD

DET	(EGENSKAB)	KATEGORI	(EGENSKAB)
Position (Adv/RelS) med udfyld- ningsmulig- hederne:	(Adj-stærk/svag)	(N)	
Art/genitiv/ kvantums- angivelse			

UDTRYK

Symboler uden parentes angiver styrende, nødvendige størrelser eller klasser, symboler i parentes styrede fakultative størrelser og klasser.

7. Topologi

Det danske ledstillingssystem beskrives traditionelt i topologiske skemaer (sætnings- eller ledske-maer), jf. Paul Diderichsens sætnings-skema (Diderichsen 1946; på engelsk Faarlund 1990, Heltoft 1992b). Topologi-ske skemaer er ikke i sig selv konstituentsystemer, deres grundlæggende status er derimod at være relative placeringsangivelser for konstituent-er. Der skelnes mellem pladser for enkle, usammensatte konstituent-er, fel-ter for sammensatte konstituent-er. I min version af ledske-maet for nomi-naler i dansk kan det fælles udtrykstræk for DET siges at være den obligatorisk udfyldte plads for bestemmere, andenpladsen i skemaet; førstepladsen er pladsen for alkvantorer og beslægtede størrelser: sam-menfatterpladsen. Vi kan nu sige at ethvert bestemmerled der står på bestemmerpladsen, er udtrykssyntaktisk kerne i nominalet.

Led på bestemmerplads kan være bestemmere i relation til et led, der enten angiver nominalets kategori (N) eller specificerer den (Adj eller Adv/Rel.sætn.) og dermed gør nominalet identificerbart. Dette er ikke et uafhængigt interdependensforhold, men kun den måde den indholdsmæssige interdependens mellem KATEGORI og DET afspejles på i udtryksplanet. DET skal have et udtryk, KATEGORI skal ikke, men da dansk ikke tillader artiklerne at fungere som rene anaforer, skal der i dette tilfælde være et specificerende led for at relevansprincippet (Grice) kan opfyldes. Den anaforiske funktion er kodet pronominalt, pronominet er det etymologisk identiske *den/det*, pl. *de*, hvor pluralisformen stadigvæk bøjes i kasus: *de* nom. vs. *dem* akk. Artiklen har ingen kasusbøjning, så den funktionelle komplementaritet mellem artikler og anaforiske pronominer har på nuværende sprogtrin ikke ført til udtryksmæssigt sammenfald.

(38)

SAMMENFATTER	BESTEMMER	ADJ	N	ADV
'alle	den lille bys	sønderskudte	huse	
'hele	den afdøde professors	efterladte	storværk	
'samtlige	₀ mine	fjerne	slægtninge	fra Jylland
'begge	₀ hendes	ældre	søstre	
	₀ noget	godt	teater	
	₀ en ₀ spand	'koldt	'vand	
	₀ noget	'koldt	'vand	
	'to ₀ kopper	'stærk	'kaffe	

Spang-Hanssen (1992) har indvendt at ubestemte bestemmere og alkvantorer ikke kan skelnes alene på topologisk grundlag: maksimal-eksempler med udfyldning af både sammenfatterposition og bestemmerposition kan ikke laves, og man kan egentlig ikke se hvor den ubestemte artikel står. Heroverfor har jeg prøvet at vise at det faktisk er hvad man kan vente. Dansk håndterer nemlig kvantorerne på en særlig måde: Alkvantorerne (sammenfatterne) tages ud til prosodisk og topologisk særbehandling; de har fuldtryk (se nedenfor) og har en særlig plads, sammenfatterpladsen. Eksistenskvantoren får derimod ikke særlig behandling på det sproglige formniveau. Af lighederne på substansniveau mellem bestemt og ubestemt artikel (identificerbarhed), og mellem sammenfatter og ubestemt artikel (kvantorstatus) er det førstnævnte der

vinder. Udtrykt med et andet perspektiv: den ubestemte artikel kan anskues i to forskellige substantielle sammenhæng, som en eksistenskvantor og som en bestemmer, og af disse to muligheder paradigmatiseres bestemmerindholdet, altså identificerbarhed. Det er således rigtigt – men også en pointe – at man må inddrage andre dele af udtrykssystemet, enhedstrykssystemet og indholdsrelationerne i det traditionelle artikelparadigme. Men når den ubestemte artikel indholdsmæssigt er placeret i indholdsparadigmet for artikler, kan man i det mindste uden inkonsistens hævde at klassen af ubestemte bestemmere som helhed står på bestemmerplads.

8. En uformel statusopgørelse

I en lidt slagordsagtig form kan der altså formuleres følgende pointer om bestemmerne, adjektivernes og substantivernes funktion i et nominal:

Artiklen og bestemmerne i bredere forstand er den pragmatiske kerne i nominalet (de forankrer det og bringer dermed substantivet til at referere), adjektivet er den kombinatoriske kerne eller valenskernen, og substantivet – som 'trods alt' er den prototypiske kategoriangiver – er den semantiske kerne.

9. Kvantumsangivelser og kvantorer

Ovenstående analyse forholder sig naturligvis til aktuelle analyser af de skandinaviske sprogs syntaks inden for GB-traditionen, specielt til DP-analysen i Lars-Olof Delsing's version (1993), som nu er bredt accepteret inden for GB- og minimalistparadigmet. En egentlig analyse og diskussion af dette værk kan ikke komme på tale her. Jeg må begrænse mig til nogle få vigtige pointer.

a) Hierarki og linearitet søges vævet sammen i den transformationelle tradition, og således er indhold og udtryk også vævet sammen. Paradokset heri er at man må vise semantisk lighed ved at flytte rundt på træk fra udtryksplanet. Den efterhængte artikel gør man rede for ved at flytte N til D-positionen, en flytning der kun kan retfærdiggøres semantisk med

behovet for at få ligheden med i betydning mellem to typer artikler, men som ikke kan retfærdiggøres på linearitetens niveau. Set fra et funktionelt grammatisk udgangspunkt er trådene her sammenfiltret.

b) I min egen fremstilling er der intet forudsat om forholdet mellem udtryk og indhold. Dette er et helt åbent empirisk spørgsmål, og målet er netop at indkredse sprogspecifikke organisationsprincipper.

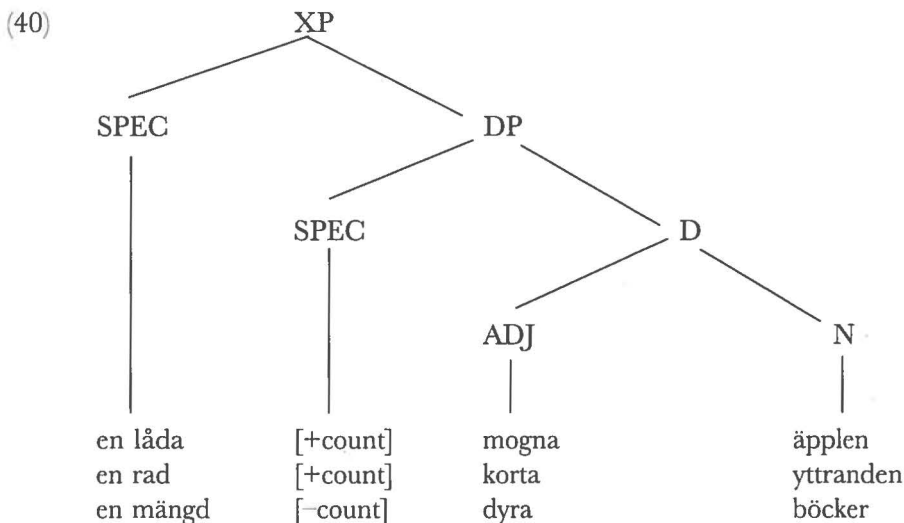
c) De fundamentale antagelser bag ved det deskriptive apparat jeg anvender, er de simple dependensrelationer, dependens og interdependens. Disse relationer konstituerer de grundlæggende konstituenttyper, benævnt som neksus og junktion af Jespersen, som neksus og hypotagme af Diderichsen.

d) Den funktionelle tilgang anvender det traditionelle paradigmebegreb i en bredere betydning. Indholdsbaseerede paradigmer kan samle og organisere materiale der set fra udtryksiden er heterogent, i systematiske indholdsmodsætninger. Men overalt gælder princippet om maksimal polysemi, dvs. at der kun oprettes de indholdsmodsætninger der svarer udtryksmæssige forskelle til.

9.1 Kvantumsangivelser er i denne sammenhæng et særlig interessant empirisk problem, som ikke blot viser de teoretiske og metodologiske forskelle der er på spil, men også direkte angår problemet om deskriptiv adækvathed. Delsing behandler svenske kvantumsangivelser som kvantorer og analyserer (39abc) som eksempler på strukturen (40):

- (39) a. en låda äpplen
 b. en lång rad korta yttranden
 c. en mängd dyra böcker

Strukturen (40) er forenklet for fremstillingens skyld, men ikke hvad forgreningen af DP angår. Delsing regner rent faktisk (39abc) for strukturelt flertydige, og alternativet til (36) er at have *låda*, *rad*, *mängd* under N. Jeg kan ikke gå i detaljer her, men det vil fremgå hvorfor jeg ikke mener dette alternativ er muligt.

Delsings begrundelser synes at være gode nok. Skandinaviske nominaler har en sammenfatterplads yderst til venstre, og det synes nærliggende at behandle alle kvantumsangivelser ens. Men der er også klare vanskeligheder. Kvantumsangivelser har et vigtigt udtrykstræk fælles med artiklerne, herunder dansk *noget*, *lidt*, nemlig *enhedstryk*, systemet til angivelse af kompleks konstituentstatus eller inkorporering, og deres funktion er parallel med de ubestemte bestemmeres. Naturligvis angiver de et kvantum, hvad der betyder også at de subkategoriseres i +tællelig og -tællelig, som Delsing jo også siger. Men for det første er allerede artikelsystemet kombineret med dimensionen tællelighed, og for det andet er kvantumsangivelsernes anden indholdsfunktion at være diskursreferentindførere, og det er denne funktion som integrerer dem i bestemmerparadigmet.

Delsing overser de sprogspecifikke 'udskæringsforskelle' (Peter Harder) mellem egentlige kvantorer og kvantumsangivelserne. Dansk regner med to undertyper af kvantorer eller sammenfattere, den ene omfatter varianterne af alkvantoren: *al*, *alle*, *hele*, *samlige*, *begge*, den anden er eksklusive identifikatorer med betydningen 'denne og ingen anden': *selve*, *selveste*. Den sidstnævnte gruppe er sandsynligvis også en slags alkvantor hvor den kvantorlignede fællesbetydning kan parafraseres: 'denne/dette her og det er alt relevant'. I modsætning til bestemmerne

har alle sprogligt identificerede kvantorer (sådan som dansk og svensk strukturerer kategorien) fuldtryk⁷.

Kernen i sagen er igen den ubestemte artikels karakter. Ligeegyldigt hvor ofte filosofisk og logisk inspirerede tilgange har sammenlignet den ubestemte artikel med eksistenskvantoren, så forbliver ubestemte bestemmeres sproglige funktion at angive diskursreferentintroduktion, dvs. at indføre ikke-identificerbare diskursrefenter, og det er præcis det kvantumsangivelserne gør i (41ab):

- (41) Han tog en spand vand og hældte ud over os.
 a. Den var iskold
 b. Det var iskoldt
 c. *Den var lavet af zink

Anaforisk henvisning angår her enten hele nominalet *en spand vand* eller kategorien alene (*vand*), men aldrig bestemmeren alene (*en spand*). Fortsættelser som (41c) er umulige. Sammenlign også forskellen mellem (41c) og (42): i sidstnævnte indgår nominalet *en spand* ikke som bestemmer i nogen kompleks konstituent, men det udtrykker simpelthen indholdskernen DET ↔ KATEGORI:

- (42) Han tog en spand med koldt vand. Den var af zink.

På samme måde kan den inkorporerede kvantumsangivelse ikke referere til en allerede indført, ikke-inkorporeret forekomst af det samme nominal:

- (43) a. Der stod to spande parat, en spand med koldt vand og en spand med varmt vand
 b. Der stod to spande parat, *en spand koldt vand og en spand varmt vand

Naturligvis kan kvantumsangivelsens egen interne artikel variere:

- (44) a. en *ø*spand koldt vand
 b. denne *ø*spand koldt vand
 c. den første *ø*spand koldt vand

i modsætning til (45abc), som er normale nominaler med adverbial specifikation:

- (45) a. en¹spand med koldt vand
 b. denne¹spand med koldt vand
 c. den første¹spand med koldt vand

Men substitutionsmulighederne omfatter ikke den efterhængte bestemte artikel, jf. (46ab):

- (46) a. *spanden koldt vand
 b. spanden med koldt vand

Analysen af kvantumsangivelserne som bestemmere passer fint ind i dette billede. Vi har allerede set at man ikke kan henvise anaforisk til kvantumsangivelsen, som dermed ikke kan være noget selvstændigt nominal, jf. (41c). Eksemplerne (44abc) viser at kvantumsbeskrivelser som komplekse konstituentter ikke kan indeholde anaforisk bestemte nominaler. Formentlig kan dette forklares ud fra de indholdssyntaktiske regler for kompleks konstituentdannelse. Udtrykket **spanden koldt vand* forudsætter at kvantumsleddet alene kan henvise anaforisk, hvad det ikke kan. Enhedstryksmønstret som udtryk for kompleks konstituentdannelse forudsætter at svagtrykskonstituenten ikke er den eneste konstituent. Svagtrykkets semantiske værdi er at markere at konstituenten ikke er slut endnu: Den er en instruks til modtageren om at finde det fuldtryksled der er det semantiske hovedled, dvs. at svagtrykket peger videre mod *vand*. Samtidig markerer den bestemte artikel at konstituenten er afsluttet, og at yderligere specifikation må ske ved frie, hierarkisk overordnede led, nemlig et eventuelt adverbial bagefter.

Kvantumsangivelsen kan godt være et bestemt nominal, men ikke et rent anaforisk. (44bc) er bestemte nominaler, men ikke anaforisk bestemte. I (44bc) sikres informativiteten ved den deiktiske/demonstrative artikel (*denne* *spand*) eller ved adjektivet (*den første* *spand*). Anaforiske nominaler med efterhængt artikel (*spanden*) er ikke bærere af relevant ny information, men i **jeg smed spanden koldt vand efter ham* skal der være et relevanscentrum inden for nominalet, et fokus. Ved tolkningen af sætningen må man derfor søge at læse den i overensstemmelse med (46b), hvad der er strukturelt umuligt.

9.2 Partitive præpositionskonstruktioner

Partitive præpositionsforbindelser dannes med præpositionen *af*. Det styrede nominal er bestemt:

- (47) to af hans venner
 (48) den ene halvdel af familien

Det er ikke overraskende at *noget, nogen, nogle* forekommer med partitiv morfologi. Ligesom den ordinære bestemte artikel har disse bestemmere også en pronominal makker:

- (49) noget af lagkagen/nogle af lagkagerne
 (50) a. nogle af vennerne tog med
 b. tager der nogen af vennerne med?

Men sammenfattere tillader aldrig partitiv morfologi:

- (51) a. *alle af hans mange venner
 b. *begge af hans forældre
 c. *samtlige af de savnede personer

Dette forhold passer med den foreslåede strukturelle analyse af nominallet. Sammenfattere er ikke bestemmere, men der skal være en bestemmer i et nominal. Sammenfattere forekommer elliptisk i eksempler som (52):

- (52) Forældrene kan ikke hjælpe: begge er pensionister, den ene tilmed svagelig
 (53) alle (=musene) peb af glæde

men her er den kvantificerede kategori kontekstuellet givet. Denne brug regnes traditionelt for anaforisk eller pronominal, en analyse der ikke synes at være tvingende. Det vigtigste i nærværende diskussion er at de ikke er bestemmere. Der er ingen kategori i (52)-(53) der har brug for at blive bestemt. Mere diskutabel er derfor eksempler som:

(54) I samme forår rykkede tyskerne mod Paris, hvis beboere blev grebet af panik.

Alle som bare kunne komme af sted, flygtede. Havde vi haft bil, var min kone og jeg rykket med ud (..) (Pol 12.11. 1995, InterPol 8)

som må læses enten elliptisk med *beboere* som det udeladte led, eller med infereret kategori 'mennesker'. Her ser *alle* ud til at være det determinerende led. Accepterer man at artikelparadigmet har et nullid i ubestemt pluralis, er (54) imidlertid efter reglerne, og dermed ikke noget tvingende modeksempel, jf. note 5.

10. Hierarki og dependens i indholdsstrukturen

Nominalets topologiske struktur afspejler smukt nominalets indholdshierarki, og frem for alt gentager både nominalets hierarki og dets topologi i et vist omfang organisationsprincipper der også er virksomme i sætningstopologien. Sammenlign følgende topologiske skemaer:

(55)

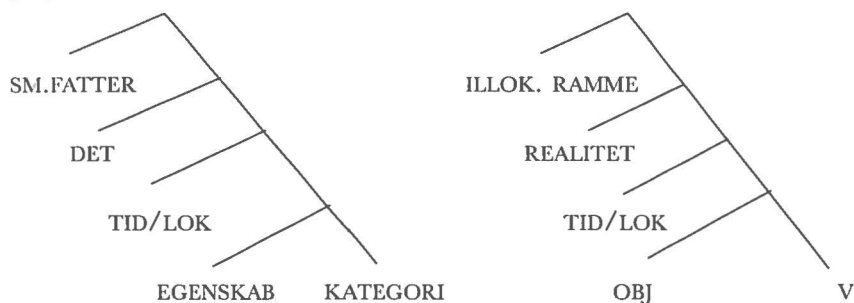
NOM:	SAMMENFATTER	DET	NUKLEUS	TID/LOKATION
S:	ILLOKUTION	REALITET	NUKLEUS (V/2)	TID/LOKATION

hvor nominalets nukleus er Adj-N (EGENSKAB-KATEGORI), og sætningens nukleus er indholdsfeltets led, i kort form: Infinit V-Objekt (den interne topologiske opbygning af nukleus står ikke til diskussion her).

Det velkendte og omdiskuterede topologiske fænomen 'finit verbum på 2. plads' i de skandinaviske sprog er nu en topologisk og hierarkisk parallel til placeringen af bestemmerparadigmet på DET-pladsen. Det finitte verbum på realitetspladsen (V/2) og bestemmeren på DET-pladsen er semantiske paralleller. Begge er manifestationer af den realitetsværdi de respektive semantiske strukturer tillægges. Den alternative placering for finit V og bestemmer er i nukleus, som er placeringen for finitter og bestemmere der er semantisk umarkerede. Adverbialer (TID/STED oa.) står til sidst i begge strukturer og har ingen indflydelse på placeringen af V og bestemmer.

Nominaler med foranstillet artikel er et topologisk spejlbillede af deres indholdshierarki. Her gengives forholdet i et ikke-lineært trædiagram:

(56)

Et af de mest slående argumenter for denne analyse er sammenfatternes flertydighed. De to mest abstrakte sammenfattere *alle* og *hele* kan have illokutionære læsninger, nemlig emotive:

- (57) a. Se alle mågerne! (=Se hvor imponerende mange der er!)
 b. Se hele mængden! (=se hvor imponerende stor den er!)

(58) Jeg vil gerne se alle Londons seværdigheder!

I den ikke-logistiske, emotive betydning der menes her, siger (58) ikke at 'jeg vil se hver eneste turistattraktion i London', men at 'jeg er imponeret af deres antal og kvalitet, så jeg kan dårligt nok vælge nogen fra'. Endnu bedre: de emotive læsninger af sammenfatterudtryk kan udløse det modale ledstillingsmønster i dansk ('ledsætningskemaet'), med emotive udråb og ønsker som resultat. Eksempler på det modale mønster er (59) og (60):

- (59) Sikke sød du dog er!
 (60) Gid du ikke havde sagt det!

Helt tilsvarende finder man sammenfattere i (61)-(62):

- (61) Alle de fluer her dog er i dagligstuen!
 (62) Hele den usikkerhed han så skaber omkring sig!

Bemærk at (61) og (62) ikke kan tolkes som nominaler med relativsætning. Relativkonjunktionen *som* kan ikke indsættes hvis den emotive betydning skal bibeholdes. Sætter man den ind, insisterer man på den egentlige kvantorbetødning:

- (63) *Alle de fluer som her dog er!
 (64) *Hele den usikkerhed som han så skaber omkring sig!

Analysen kan føres endnu videre. (65-66) har modalt sætningsmønster ('ledsætningsrækkefølge'), og de har foranstillet nominal med emotivled i sammenfatterposition, angivet i (67-68):

- (65) Jamen bedstemor, sikke en skrækkelig stor mund du har! (Villy Sørensen Pol 12.11. 1995 InterPol 15)
 (66) for en hørm af hvidkål her dog er!
 (67) sikke en skrækkelig stor mund
 (68) for en hørm af hvidkål

Mens det spørgende pronomen *hvilken* ikke kræver en artikel, er det i hvert fald i moderne talesprog normalt med eksplicit artikel, (70-72), og disse viser en klar topologisk forskel mellem sammenfatterposition og bestemmerposition:

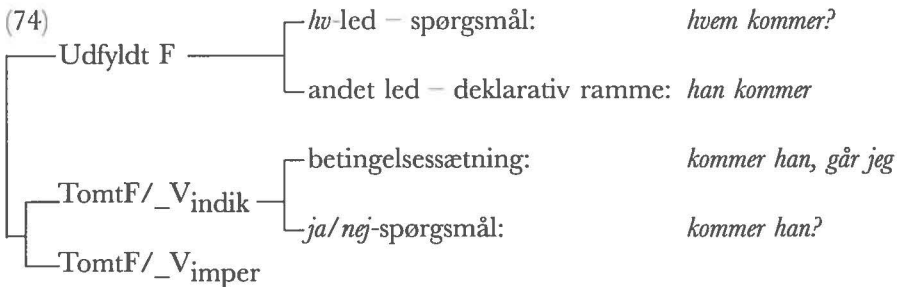
- (69) hvilken hånd vil du have?
 (70) hvad for en hånd vil du have?
 (71) hvad for nogle andre muligheder kan du få øje på?
 (72) hvilken en løsning foretrækker du?

Deres topologi kan fremstilles således:

(73)

SM.FATTER/ILLOKUTION	DET	NUKLEUS	TID/LOKATION
sikke	en	stor mund	
for	en	hørm	af hvidkål
hvad for	en	hånd	
hvilken	en	løsning	
hvad for	nogle	andre muligheder	

Analysen peger også på en omperspektivering af fundamentfelsesudfyldningens semantik. Som navnet fundamentfelt angiver, er det den tekstuelle funktion der er i fokus i Diderichsens analyse af feltet. Men samtidig angiver fundamentfelsesudfyldning jo illokutionær ramme, og det er denne funktion der gør fundamentet hierarkisk analogt med sammenfatterne, ikke den tekstuelle funktion. (Vi ser her helt bort fra imperativiske sætninger og markerer blot deres eksistens; F = fundamentfelt):

Vi kan nu fremstille den topologiske og hierarkiske analogi mellem sætningsstruktur og nominalstruktur i dansk.

(75)

SAMF./ILLOK.	DET/ (V/2)	NUKLEUS	TID/LOK
alle	de	sønderskudte huse	derovre
hele	den	lange ventetid	før jul
sikke	en	skrækkelig stor mund	
for	en	hørm	af hvidkål
sikke en (..) mund	(at)	du har!	
for en hørm af (..)	(at)	her dog er!	
gid	(at)	du ikke havde sagt det	
alle de fluer	(at)	her dog er	herinde
hele den usikkerhed	(at)	han så skaber	omkring sig
hvor	har	du fundet øllerne	henne?
derovre	fandt	jeg dem	

Bemærk at maksimaludfyldning fungerer fuldt ud i sprogformer med det 'pleonastiske' *at* (Hansen 1983), mens formelt, skrevet rigsmål har pladsmæssig tvetydighed. Modalmarkørerne er enten på V/2-plads (realitetsplads), eller på illokutionsplads. Begge analyser giver god indholdsmæssig mening. At vælge illokutionær ramme eller værdi er ikke det samme som at vælge realitetsværdi, men der følger et valg af realitetsværdi med det illokutionære valg. Denne uafklarethed sætter talesprogets differentiering mellem de to positioner for henholdsvis illokutionær værdiangivelse og realitetsværdi i nyt lys. Det er nu en gennemførelse af et strukturprincip der ikke blot kendes fra sætningers deklarative sætningsmønster, men også fra nominalers strukturering af forholdet mellem topologi og semantisk hierarki. Tvetydigheden i rigsmålet kan beskrives på baggrund af det maksimale eksempel (77) hvor det spørgende led står først og det modale på andenplads:

(77) hvem mon der kommer først?

De strukturelle tvetydigheder er anskueliggjort i (78):

(78)

SAMF./ILLOK.	REALITET	NUKLEUS	TID/LOK
hvem gid	mon	der kommer først? du ikke havde sagt det du ikke havde sagt det	
alle de fluer hele den usikkerhed	gid	her dog er han så skaber	herinde omkring sig
	alle de fluer hele den usikkerhed	her dog er han så skaber	herinde omkring sig

Naturligvis afspejler den efterhængte bestemte artikel ikke det semantiske hierarki, nej dansk tillader ikke en gang bestemmerudfyldning sammen med efterhængt bestemt artikel. Det fleksiviske organisationsprincip afspejler derimod tendentielt nominalets dependensmæssige organisation. DET og KATEGORI udviser interdependens (katatakse), og den efterhængte bestemte artikel er obligatorisk under bestemte semantiske betingelser (ren anaforisk relation), jf. (79). I det finitte verbums fleksiviske morfologi afspejles dependensforholdene obligatorisk. Der er katatakse mellem verbalstammen og moduskategorien (imperativ vs. indikativ). Princippet bag de fleksiviske systemer er ikke semantisk skopushierarki, men semantisk dependensstruktur. DET og KATEGORI danner et katatagme på indholdssiden, som så manifesteres ikonisk i nominalets udtryksstruktur. Adjektiver spiller jo ingen rolle her, så den relevante struktur er (79). Nominalkernen realiseres som N-stamme + bestemthedsfleksiv når der intet adjektiv er i strukturen:

(79) SAMMENFATTER → og/eller TID/LOK → [KATEGORI ↔ DET]

Heraf følger der et kritikpunkt mod transformationsgrammatikkens autonome syntaksopfattelse som også er blevet fremført af andre medlemmer af den københavnske funktionelle grammatikgruppe, se fx Harder 1992, Harder 1995, hvad tempus angår. Set i lyset af de to organisationsprincipper hierarkisk og dependentiell organisation fremstår den transformationelle sammenkobling af foransat og efterhængt bestemt artikel som en oversættelsesregel mellem ikke-hierarkisk og hierarkisk organisation. Men opflytning af N til DP er faktisk vildledende hvad den deskriptive adækvathed angår. De to alternativer DET-placering

og efterhængt, fleksivisk artikel er ikke semantisk neutrale repræsentationer på et autonomt syntaktisk niveau, men de er alternative organisationsprincipper på det indholdssyntaktiske plan. Den transformationelle løsning forplumrer denne forskel ved at ignorere dens indholdsmæssige karakter.

11. Konklusion

Den analyse jeg har forslået i denne fremstilling, kunne kaldes neksusudgaven af DP-analysen. Ud fra skellet mellem indhold og udtryk generaliseres DP-analysen på udtryksplanet til at dække ikke blot artikler og genitiviske led, men også inkorporerede kvantumsangivelser. Anaforiske pronominaler er ikke bestemmere, men er den ventede undtagelse til dette konstruktionsprincip. På indholdsplanet er det derimod katatagmet bestående af DET og KATEGORI der er nominalets kerne.

Det er en forudsætning for at DP-analysen overhovedet kan gennemføres, at kvantumsangivelser analyseres som bestemmere, mens sammenfattere (alkvantorer) ikke gør. Kvantumsbeskrivelser kan ganske vist siges at kvantificere på substansniveauet, men dette er ikke deres strukturelle organisationsprincip. Det indholdsmæssige fællestræk (indholdsformtræk) der forener ubestemte artikler og kvantumsangivelser, har jeg foreslået at indkredse til trækket ikke-identificerbarhed og dermed til deres evne til at introducere diskursreferenter.

I lidt mere spekulativ form har jeg til sidst foreslået at man opfatter nominalers topologi og hierarkiske skopusopbygning som opbygget efter samme principper som de to sætningstyper, deklarativsætningen og modalsætningen („helsætning“ og „ledsætning“). Dette forslag ser en fælles semantisk-hierarkisk struktur i nominalhelheder og sætninger, og ad denne vej kan man i samme greb forklare flere interessante polysemiforhold omkring sammenfatterkategorien.

Henvisninger:

Bach, Emmon. 1968. Nouns and Noun Phrases. I Emmon Bach & Robert T. Harms (udg.), *Universals in Linguistic Theory*. New York: Holt, Rinehart & Winston, 91-122.

- Delsing, Lars-Olof. 1993. *The Internal Structure of Noun Phrases in the Scandinavian Languages. A Comparative Study*. Lund: Department of Scandinavian Languages. University of Lund.
- Dik, Simon C. 1989. *The Theory of Functional Grammar. Part I: The Structure of the Clause*. Dordrecht: Foris Publications.
- Diderichsen, Paul. 1946. *Elementær dansk Grammatik*. København: Gyldendal.
- Eisenberg, Peter. 1989. *Grundriss der deutschen Grammatik*. Stuttgart: Metzler.
- Faarlund, Jan Terje. 1990. *Syntactic Change. Toward a Theory of Historical Syntax*. Trends in Linguistics. Studies and Monographs 50. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Hansen, Erik. 1975. Noget om *intet*. At færdes i sproget. Iagttagelser og synspunkter. *Dansk Sprognævns Skrifter* 9, Gyldendal 113-137.
- Hansen, Erik. 1983. Det pleonastiske *at*. En grammatisk-kritisk undersøgelse. *Danske Studier* 1983. København: Akademisk Forlag.
- Hansen, Erik og Lars Heltoft (under udarb.). *Grammatik over det Danske Sprog*. København: Munksgaard.
- Harder, Peter. 1976. *En strukturel og funktionel beskrivelse af bestemthed i moderne engelsk, med særligt henblik på den bestemte artikel*. København: Engelsk Institut, Københavns Universitet.
- Harder, Peter. 1992. Syntaks og semantik med særligt henblik på tempus. I Frans Gregersen (udg.), *Lingvistisk Festival*. København: Institut for Almen og Anvendt Sprogvidenskab.
- Harder, Peter. 1995. *A Theory of Functional Semantics*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Heltoft, Lars. 1992a. Topologiens Plads i en Sprogteori. I Frans Gregersen (udg.), *Lingvistisk Festival*. København: Institut for Almen og Anvendt Sprogvidenskab, 67-98.
- Heltoft, Lars. 1992b. The Topology of Verb Second and SVO-languages – a Study in the Sign Functions of Word Order. I Michael Herslund (udg.), *Copenhagen Studies in Language* 15. København: Handelshøjskolen's Forlag, 13-64.
- Heltoft, Lars. 1993. Revision af indholdsfeltet. Mette Kunøe (udg.): *Rapport fra Det 4. møde om Udforskningen af Dansk Sprog (MUDS)*. Nordisk Institut, Århus Universitet.

- Heltoft, Lars. 1995. Predicative Adjectives and Adverbials as Valency Bearers. I Lene Schøsler og Mary Talbot (udg.), *Studies in Valency I*. Odense: The University of Odense Press.
- Heltoft, Lars. 1996. Paradigmatic Structure, Word Order and Grammaticalization. *ROLIG 54*, Roskilde Universitetscenter.
- Herslund, Michael og Per Durst-Andersen. 1996. Prepositional Objects in Danish. I Lars Heltoft og Hartmut Haberland (udg.), *Proceedings of the Thirteenth Scandinavian Conference of Linguistics*. Roskilde Universitetscenter.
- Hewson, John. 1991. Determiners as Heads. *Cognitive Linguistics 2-4*, 317-337.
- Hjelmslev, Louis. 1966 [1943]. *Omkring Sprogteoriens Grundlæggelse*. København: Akademisk Forlag.
- Jespersen, Otto. 1924. *The Philosophy of Grammar*. London: Allen & Unwin.
- Lyons, John. 1977. *Semantics 1-2*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lyons, John. 1989. Semantic Ascent: A Neglected Aspect of Syntactic Typology. I Doug Arnold et al. (udg.), *Essays on Grammatical Theory and Universal Grammar*. Oxford: Clarendon Press, 153-186.
- Lyons, John. 1995 [1966]. Towards a 'Notional' Theory of the 'Parts of Speech'. In John Lyons, *Natural Language and Universal Grammar. Essays in Linguistic Theory, volume I*. Cambridge: Cambridge University Press, 110-145.
- Nedergaard-Thomsen, Ole. 1991. Unit Accentuation as an Expression Device for Predicate Formation in Danish? *Acta Linguistica Hafniensia 23*, 145-196.
- Nedergaard-Thomsen, Ole. 1992. Unit Accentuation as an Expression Device for Predicate Formation. The Case of Syntactic Noun Incorporation in Danish. I Michael Fortescue et al., *Layered Structure and Reference in a Functional Perspective*. Amsterdam: John Benjamins, 173-229.
- Spang-Hanssen, Ebbe. 1992. Diskussion af Lars Heltoft 1992a. I Frans Gregersen (udg.), *Linguistisk Festival*. København: Institut for Almen og Anvendt Sprogvidenskab.

Noter:

- 1: De iagttagelser der fører til den foreslåede analyse er næppe særlig nye, se Lyons 1995 [1966]. Analysen er udarbejdet i forbindelse med forarbejderne til Hansen og Heltoft: *Grammatik over det Danske Sprog* og indgår heri. Den er formuleret uafhængigt af lignende synspunkter i Government & Binding-teorien. Selve idéen er i øvrigt ikke helt ny. Hewson (1991) har en række referencer, hvoraf den ældste er til Guillaume, årstal 1949; den tidligste formulering jeg har kunnet finde i en dansk sammenhæng, er i Peter Harders universitetspeciale (Harder 1976). Nogle vil givetvis savne flere eller færre referencer i artiklen, men jeg forsøger ikke i nærværende fremstilling at føre en egentlig diskussion af litteraturen om emnet.
- 2: Se fx bemærkningerne i Lyons 1995 [1966]. Det er uden betydning i denne sammenhæng om et sprog som Nootka har substantiver eller ej.
- 3: John Lyons krediterer i en kritisk kommenteret nyudgave af sin klassiske artikel om ordklasserne (1995[1966]) transformationsgrammatikken for den indsigt at substantiver og nominaler er begreber på to forskellige strukturelle niveauer. Med mine egne forudsætninger i dansk grammatisk tradition fra det 20. århundredes første halvdel (Otto Jespersen, Paul Diderichsen) kan jeg ikke undlade den kommentar at denne tradition også skelner skarpt mellem syntaktisk funktion (sætningsleddenes plan) og syntaktisk materiale (det materiale af lavere grader som sætningsleddene er opbygget af, for eksempel ordklasserne).
- 4: De mest omfattende behandlinger af inkorporering i dansk er NedergaardThomsen 1991, 1992.
- 5: Det er paradigmet der er forudsat, og det betyder at sætninger som *han hjælper fattige* ikke er modeksempler. Ubestemt flertal skelner på dansk mellem nul-form for non-specifik betydning og en form med *nogle* for specifik betydning (Hansen 1975).
- 6: Der er endog en anden semantisk variant i *lidt* (pers. medd. Erik Hansen), fx i *°lidt 'ny' jazz* som betyder enten 'lidt jazz i stilen new jazz, lidt moderne jazz' eller 'lidt hidtil ukendt jazz'. Heroverfor betyder *°lidt 'nyt' jazz* kun 'lidt hidtil ukendt jazz'.
- 7: Specielt for dansk er obligatorisk akkusativ i nominalhælder af typen:

(1)	a.	denne den sorteste dag i fædrelandets historie
	b.	disse indoeuropæistikkens stjernestunder
	c.	hende den lille rødhårede pige
	d.	ham Lars

der også har et identificerende led på sammenfatterpositionen. Denne analyse er tvingende også for moderne standarddansk, hvor det hedder (2a) og ikke (2b):

(2)	a.	det mente ham Lars også
	b.	*det mente han Lars også

Appositionstolkningen (hvorefter pronominet er i N-position med efterleddet som apposition), er ikke mulig for moderne dansk, da den ville forudsige nominativ som i (2b). Derimod gælder appositionstolkningen naturligvis for svensk, hvor det kun kan hedde (3):

(3)	det menade han Lars också

Den danske pronominal kasusregel skal efter min opfattelse formuleres som en modsætning mellem anaforisk subjektfunktion og alle andre funktioner, men denne diskussion behøver vi ikke at føre her.